

יתכוונו להוציא את הבעל קורא ושהבעל קורא יברך את הברכות בלחש כנ"ל, ואתה ובני סודך אל תענו אמן אחרי אותו הראב"י ומה עוד שיש לו דין מי שעולה בכוח ואלומות עיין סימן נ"ג סעיף כ"ב.

יהודה הרצל הנקין

שום עצה, ולדוגמה מה שכתב בשו"ת רב פעלים חלק ב' סימן י"א להעלות מומר שלא בחובת היום או לחזור ולקרוא שנית מה שקרא הוא שאז לא איכפת לן מקריאתו והוא לפי מנהג הספרדים באורה חיים סימן רפ"ב סעיף ב' שחזור וקורא זה מה שקרא זה, שמכל מקום אסור משום היוצאים והנכנסים לפי סברת הגרמ"פ אבל אינה גראית לע"ד.

מרבני מקומך ואם יסכימו תוכל לעשות מעשה. ויש לקיים כמה תנאים, שלא יעלה הראב"י ראשון או אחרון ושיעלו עליות נוספות כדי שיהיו ז' קרואים בלעדיו שהרי בלי ברכות אינו עולה למנין ז' כמו שכתב שם בראב"י, ושהמברך הראשון והאחרון

המומר לחלל שבת שאין לעומחו בגוי.

ולפי זה קיל עליה לתורה יותר מצרוף למנין לגבי כופר ובפרט לדין שהבעל קורא מוציא את כולם, ומכל מקום הרבה אחרונים השוו בין הדינים ולכן אין לצדד להקל אלא בשעת דחק גדול. ורק בזה שונה חידושו של הגרמ"פ ז"ל לענין היוצאים והנכנסים ממה שכתבו שאר אחרונים כי לפיו לא היתה מועילה

סימן י

מהו כבוד צבור ונשים בקריאת המגילה ובתפלות לבדן

לענין עליות נשים לתורה הוא משום הרהור הגברים בנשים, שאין גלוי לזה בראשונים.

כ"ה, ח' תמוז תשמ"ה

לרב אחד

וכן בכל מקום בגמרא כבוד הצבור אינו משום איסור אלא לפעמים הוא גנאי וזלזול כמו במסכת מגילה דף כ"ג עמוד ב' פוחח לא יקרא בתורה וגיטין דף ס' עמוד א' אין קוראים בחומשים בבית הכנסת, ולפעמים הוא טורת הצבור כמו במסכת יומא דף ע' עמוד א' אין גוללין ספר תורה בצבור וסוטה דף ל"ט עמוד ב' אין מפשיטין ספר תורה בצבור. ומה שבמסכת מגילה דף כ"ד עמוד ב' בד"ה קטן פוחח מהו שיקרא בתורה פרש"י גדול פוחח הוא שאסור משום דלא יראה בך ערות דבר אבל קטן אינו מוזהר או דילמא לא פליג מתניתין בין קטן לגדול עכ"ל ואלמא כבוד צבור אצל פוחח הוא משום איסור ערוה, הנה במשנה פרש"י עצמו שטעם פוחח הוא משום גנאי ולא משום איסור ועיין בספר טורי אבן שהרבה לתמוה על פרושו בגמרא. אלא לע"ד בא רש"י לבאר ספקו של עולא בר רב, שהספק הוא האם פוחח גדול אסור מפני שבגדול שייך לא יראה בך ערות דבר ושעל כן הוי גנאי לצבור כל שכרעיו וזרועותיו מגולות אף שערותו מכוסה, מה שאין כן פוחח קטן שאין בו עיקר דין ערוה הוא הדין אין בו גנאי או דילמא לא שנא,

שמחתי לקבל מכתב ידידי. הנה במסכת מגילה דף כ"ג עמוד א' אמרו אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבור עכ"ל ובבבגי בנים [חלק א'] סימן ד' פרשתי שהוא מפני שגנאי הוא לצבור שגראה שאין שם גברים היודעים לקרוא ולכן הביאו אשה. וכן מבואר בריטב"א במסכת מגילה דף ד' עמוד א' שכתב כיון שהן חייבות במקרא מגילה ה"ה שמוציאות לאחרים וכו' דכיון דקיי"ל כריב"ל דחייבות אף מוציאות אלא שאין זה כבוד לצבור והם בכלל מארה עכ"ל, וכוננת מארה היא למסכת ברכות דף כ' עמוד ב' בן מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה אבל אמרו חכמים תבוא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו עכ"ל ופרש"י מברך ברכת מזון לאביו אם אין אביו יודע לברך עכ"ל, הרי שכבוד צבור לגבי עליות נשים לתורה הוא כדי שלא יראה שאין שם גברים היודעים לקרוא בעצמם וכטעם מארה. וזו כוונת התוספות במסכת סוכה דף ל"ח עמוד א' בד"ה באמת אמרו בן מברך לאביו שכתבו דרביס זילא בהו מילתא וכו' עכ"ל ולהלן אדבר בזה אי"ה. ושלא כרב אחד שהביא כבודו שכתב שכבוד צבור

לא תוציא אנשים עכ"ל שהרי כבר כתב כן פעם אחת. ועוד שאם הם סעם אחד מקום הדברים הוא בהלכות קריאת התורה ולא בהלכות מגילה, ובדומה לזה כתבו גם בספר ארחות חיים וכלבו שנשים כיון שהן חייבות שאף הן היו באותו הגם י"ל שמוציאות אף אנשים ואף על פי כן אינו ראוי להשלים בהן עשרה וכו' ובעל עשרת הדברות כתב שאין נשים מוציאות את האנשים בקריאתן משום דקול באשה ערוה ואף על פי שמדליקות נר חנוכה ומברכות לא דמי לפי שאין צורך שיהיו שם האנשים בעת ההדלקה עכ"ל ולא הזכירו קריאת התורה כלל. אלא בודאי לטעם הראשון אשה לא תוציא גברים במגילה מפני שדומה לקריאת התורה ואילו לטעם השני לא תוציא גברים במגילה מפני קול באשה ערוה ולא ראי זה כראי זה.

ואם תאמר, ולמה באמת לא חששו לקול אשה בקריאת התורה ומאי שנא מקריאת המגילה, לע"ד שאני קריאת המגילה דמרב חביבותה יהיבו דעתייהו לשמוע כמו שאמרו במסכת מגילה דף כ"א עמוד א' שמתעם זה תרי קלי משתמעי בקריאת המגילה ועיין בשלהן ערוך אורח חיים סימן תר"צ סעיף ב'. ועוד שמי הפורים הם ימי שמחה ומשתה וחייב אדם לבסומי נפשיה וכו' ועיין מה שכתבתי בבני בנים [חלק א'] סימן ל"ה עמוד קט"ז בענין שכרות בחגים, ועוד שמן הסתם אשה שמוציאה גברים בקריאת המגילה קוראת להם בבית ולא בבית הכנסת ואין אימת בית הכנסת *

* (הנ"ה) עיין במסכת נדה דף י"ג עמוד א' במשתיין מעל גג בית הכנסת ואוחז כאמה שתרצו

כיון דבעיתי לא אתי להרהורי והכא מאי בעיתותא איכא וכו' אי בעית אימא בעיתותא דשכינה וכו' עכ"ל ופרש"י שורה בבית הכנסת עכ"ל. וכתב הריטב"א שכל אי בעית אימא שם הוי להלכה ותלמודא בעי לאשמעינן דינא לעלמא עכ"ל וכן נראה בראב"ן סימן של"ח וסמ"ק מצוה רצ"ב ובמאירי, ואילו הרי"ף ורמב"ם ורא"ש השמיטו דין בעיתותא ועיין בבית יוסף אורח חיים סוף סימן ג'. ונראה טעם הרמב"ם ודעמיה לפי מה שהביא בשדי חמד מערכת האליף בכללים סימן רי"ט שדין אי בעית אימא הוא כדן איכא דאמרי ועיי"ש בפאת השדה סימן ק"ל, לכן השמיטו ענין בעיתותא כי כל התרוץ של בעיתותא כולל ארבעה האי בעית אימא שבתוכו נחשב כסתם אחד ואחר כך איכא דאמרי לגבי שלושת האי בעית אימא שנאמרו לבסוף, עיין היטב בגמרא, והרמב"ם פסק כג' האי בעית

ולזה תרץ אב"י ותבעי לך ערום עכ"ל כלומר קטן ערום לגמרי שגם ערוותו מגולה פשיטא דהוי גנאי לצבור למרות שאין בו דין ערוה ושלא כפרוש הריטב"א עיי"ש, ואלמא כבוד הצבור אינו תלוי בדין ערוה ולכן פותח קטן אסור.

וכבודו הביא ראייה לדעת הרב הנ"ל מספר האשכול הלכות חנוכה ופורים שכתב בשם יש אומרים שנשים אינן מוציאות אנשים במגילה משום קול באשה ערוה, וכן כתבו בארחות חיים הלכות מגילה אות ב' וספר הכלבו סימן מ"ה בשם בעל עשרת הדברות ואינו בספר העיטור שלפנינו. וקול אשה גופא אסור משום הרהור כמו שנראה בחדושי הרשב"א במסכת ברכות דף כ"ד וכ"ה, ואם כן כשם שלדעת י"מ אסור לאשה לקרוא את המגילה לגברים משום הרהור הגברים הוא הדין אסורה לקרוא בתורה.

ולשוב כבודו פקפק בזה והצדק אתו, כי בספר האשכול משמע להפך שכבוד צבור וקול באשה הם שני טעמים שונים. וז"ל בפרק ט', לדעת זו מ"ש הכל חייבין בקריאה לאתווי נשים, כלומר שיוכלו לקרות ולהוציא נשים בקריאתן, ודחני בתוספתא אין מוציאין רבים י"ח מאנשים קאי, ואי קשי' מ"ש מנר חנוכה דאשה מדליקה ומוציאה את הבית י"ל דשאני מ' מגילה שדומה לקריאת התורה להכי תקנו שלא תוציא אנשים, וי"מ הטעם משום קול באשה ערוה לא תוציא נשים עכ"ל. מה שכתב לדעת זו וכו' עכ"ל קאי על דברי בה"ג שהביא למעלה שם שנשים חייבות במשמע מגילה כיון שאף הן היו באותו הגם אבל לא בקריאתה ושעל כן אינן מוציאות את האנשים, שעל זה הקשה בספר האשכול מנר חנוכה שגם שם נשים היו באותו הגם וחייבות להדליק אבל גם מוציאות את האנשים ומאי שנא ממקרא מגילה, ותרץ מפני שדומה לקריאת התורה כלומר שלכתחילה קריאת מגילה בעי עשרה כמו בתורה ולכן כמו שגזרו בקריאת התורה משום כבוד צבור הוא הדין במגילה, ושוב כתב ש"מ שמשום קול באשה ערוה גזרו במגילה ואלמא הטעם של דמיון לקריאת התורה אינו הטעם של קול באשה. ואין לדחות שהכל הוא טעם אחד ושי"מ שהסיבה שנשים אינן קוראות בתורה היא משום קול אשה, זה אינו במשמע חדא כי אינו נופל על לשון י"מ להביא דעה אחת בלבד ועוד שהיה לו לכתוב בקצור וי"מ הטעם משום קול באשה ערוה עכ"ל ולישתוק מולכן

שם בשעה שהנשים מברכות על הנרות לא גזרו, מה שאין כן בשאר מצוות שאינן חביבות כל כך לא חששו משום קול באשה ערוה אפילו אם הגברים חייבים לשמוע מהנשים מתחילה ועד סוף וראיה מקידוש, והוא הדין לקריאת התורה אלמלא כבוד צבור. ולפי מה שכתבו האחרונים שקריאת התורה היא חובת צבור ולא חובת גברא ומי שלא היה בבית הכנסת אינו חייב לחזור אחריה ועיין במלחמות ה' במסכת מגילה דף ה' עמוד א' ובספר בני ציון חלק ב' סימן קל"ט אות ז', קיל קריאת התורה אפילו מקידוש וכל שכן לא יהיבו דעתייהו להאזין לה שלא כמו במקרא מגילה.

ומה שחשש הי"מ לקול באשה ערוה פשוט שאינו קול ערוה ממש אלא מעין קול ערוה וחשש בעלמא * כי בקול ערוה ממש אין לחלק בין קריאת המגילה לבין קידוש וקריאת התורה. ושלא כשו"ת עצי חיים סימן ז' שפרש שיש בניגון טעמי המקרא משום קול באשה ערוה ושלכן אסר בספר הכלבו מפני שצריכה לקרוא המגילה בניגון הטעמים והוי כקול של שיר עכ"ל והובא באוצר הפוסקים סימן כ"א סעיף קטן כ' אות ב', שקשה לע"ד כי בכלבו וארחות חיים סיימו דאע"ג שמדליקות נר חנוכה ומברכות לא דמי לפי שאין צורך שיהיו שם אנשים בעת ההדלקה עכ"ל ואם תלוי בטעמים תיפוק לן שבברכת נרות חנוכה אין נגון טעמים ואין צורך לשיר כלל אלא בודאי ליתא. ועוד שלפי דברי שו"ת עצי חיים אם כן אשה תוציא גברים בקריאת המגילה לכתחילה לדעת הכלבו כל שאינה מנגנת הטעמים וכגון שגם האנשים אינם יודעים לנגן הטעמים, ואינו משמע כן.

ובעיקר הענין, הנה לדעת רש"י במסכת ערכין דף י"ט עמוד א' וספר המאורות ונמוקי יוסף במסכת מגילה דף ד' עמוד א' ורמב"ם הלכות מגילה פרק א' הלכה א' ואור זרוע חלק ב' סימן שס"ח ואהל מועד הלכות מגילה נתיב א' נשים קוראות במגילה להוציא אנשים גם לכתחילה והיא הדעה

* (הג"ה) וכן בספר חסידים סימן שי"ג בבחור המלמד בנות אינו קול ערוה ממש שאם לא כן אין לחלק בין בחור לנשוי עיי"ש, ומיירי בקול לימוד ולא בזמר ושאינו בחור שמהרהר טפי כמו שפרש"י במסכת סוכה דף כ"ו עמוד ב' בד"ה שרגילין בטומאה.

עליהם ולכן חיישיגן טפי, וכעין מה שפרש בספר יפה ללב סימן תר"צ סוף אות ט"ז לדעת ספר ארחות חיים והכלבו שנשים אינן מצטרפות לעשרה בקריאת המגילה כדי שלא יבואו לידי ייחוד.

ועל כרחק לחלק בין קריאת המגילה לשאר ענינים שהרי בארחות חיים הלכות קידוש אות י"ד ובכלבו סימן ל"א כתבו שנשים מוציאות את הגברים בקידוש בשבת, וזה געלם מספר ברכי יוסף באורח חיים סימן רע"א אות א' עיי"ש. ולכן ממה שכתבו בהלכות מגילה שמגילה אינה דומה לנר חנוכה לפי שאין צורך שיהיו שם אנשים בשעת ההדלקה עכ"ל ליכא למידק שכל שהאנשים צריכים להיות שם שפיר אסור משום קול באשה ערוה, כי הלא הגברים צריכים להיות גם בשעת הקידוש ואף על פי כן יוצאים על ידי אשה לדעתם, אלא מחוורתא כמו שכתבתי דשאני מקרא מגילה משום שמרוב חביבותה יהיבו דעתייהו לשמוע טפי ויש לחשוש לקירוב הדעת ולהרהור ולכן אשה לא תוציא גברים. ברם גם נר חנוכה חביב משום פרסומא ניסא כמו שכתבו התוספות במסכת סוכה דף מ"ו עמוד א' בד"ה הרואה, ולכן בארחות חיים ובכלבו חילקו שמכל מקום כיון שהגברים אינם צריכים להיות

אימא האחרונים כיון שכולם הלכות בפני עצמן מה שאין כן אוקימתא דבעיתותא. ונמצא שיש מחלוקת הראשונים האם לסמוך על אימת בית הכנסת למנוע הרהור, אך זהו בחשש עוון חמור של הוצאת ז"ל כמו שכתב במגן אברהם סימן ג' סעיף קטן י"ד עיי"ש ברם בשאר הרהור י"ל שגם הרמב"ם מודה, ועוד שבגמרא מיירי בנג בית הכנסת אבל בתוכו בודאי בעיתו טפי, והנה בספר דבש לפי במערכת הקו"ף ערך קול באשה ובמראית העין למסכת גדה שם ובעוד ספרי החיד"א הביא שהמפרשים למדו ממסכת גדה שם לקול באשה ערוה והוא עצמו כתב שאין לסמוך על זה עיין בספר ראש דוד פרשת בשלח דף נ"ד עמוד ב' בד"ה ויתכן לפרש עוד, ואולם החיד"א מיירי בקול זמר ממש כמו בפסוק ותקח מרים וגו' את התף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות עכ"ל עיי"ש שזוהו דרוש גלוי שכינה ברבים כנס ים סוף כדי למנוע הרהור, מה שאין כן קול תורה ותפלה שאינו זמר קיל טפי.

ומיהו זה היה בימיהם שאימת מקדש מעט היתה עליהם, אבל היום שבעו"ה הרבה בתי כנסת הם מקום שיחה בטלה וקלות ראש אין לסמוך על אימת בית הכנסת.

כתבו בשם בה"ג אע"ג שחייבות במקרא מגילה אינן מוציאות לאנשים עכ"ל הטור ועיין בהערות לחדושי הרשב"א מכת"י שם. ולפי זה שפיר אשה חייבת במקרא מגילה ולא בשמיעתה בלבד ומעיקר הדין מוציאה את הגברים ורק מטעם אחר גזרו בה ונפקא מינה לדיעבד, וכן דעת ספר ארחות חיים והכלבו הנ"ל וסמ"ג בהלכות מגילה וריטב"א במסכת מגילה שם אף שלא הזכירו בה"ג. וכן כתבו התוספות במסכת סוכה דף ל"ח עמוד א' בד"ה באמת אמרו בענין שאין הגשים מוציאות את האנשים בברכת המזון, וז"ל אע"פ שהאיש מוציאן שאני איש דחשיב טפי אי נמי משום דרבים זילא בהו מילתא דהרי במגילה דנשים חייבות בה ופירש בה"ג שאין נשים מוציאות את הרבים ידי חובתן במגילה עכ"ל והוא לפי גוסס המאירי והטור כי אילו לפי הנוסח שלפנינו בבה"ג אין ענין מגילה לשאר קריאות וברכות. ובזה תבין דברי הבי"ח בסימן רע"א בד"ה אחד אנשים שהקשה מדברי בה"ג בקריאת המגילה על הדין שנשים מוציאות בקידוש עיי"ש.

ובקרוב נתנאל על הרא"ש במסכת מגילה פרק א' אות מ' נתקשה בדברי תוספות אלה שהלא בלאו טעם זילותא אין הנשים מוציאות את האנשים לדעת בה"ג מפני שאינן חייבות בקריאה כי אם בשמיעה, ולכן פרש שהתוספות מיירי בקריאת נשים ביגן לבין עצמן ושאלה מוציאה אשה בודדת אבל לא תוציא צבור נשים דזילא בהו מילתא וכן כתב בהגהותיו נתיב חיים באורח חיים סימן תרפ"ט והביא דבריו במשנה ברורה שם בשער הציון אות ט"ו, ויצא לו כן מפני שסבר שהתוספות במסכת סוכה גרסו בבה"ג כמו התוספות במסכת ערכין ולע"ד אינו כן אלא גרסו כנוסח הטור. ומפורש שלא כדבריו בתוספות הרא"ש למסכת סוכה שם שכתב אי נמי זילא בהו מילתא באנשים שיוציאום נשים מידי דהוי אמגילה דנשים חייבות בה וקאמר בה"ג דאין נשים מוציאות את הרבים ידי חובתן במגילה עכ"ל הרי שמירי בצבור אנשים ולא בצבור נשים**; ותוספות הרא"ש

הראשונה בשלחן ערוך אורח חיים סימן תרפ"ט סעיף ב', ולבה"ג וחבל ראשונים אשר אתו נשים חייבות בשמיעה ולא בקריאה ולכן אינן מוציאות את האנשים והיא הדעה השניה שם. ובכל הראשונים לא נזכר חילוק בין קריאת נשים בטעמים לבין קריאה בלי טעמים ובודאי אין מחלוקת ביניהם במציאות האם סתם נשים קוראות המגילה בטעמים או לא, ולכן ממה נפשך, אם סתם אשה קוראת המגילה בטעמים אם כן לדעת רש"י ודעמיה שהתירו לצאת על ידה אין בנגון הטעמים משום קול באשה ערוה ולדעת בה"ג ודעמיה שאסרו לאשה לקרוא לגברים על כל פנים לא משום קול באשה ערוה נגעו בה ונמצא שדעת הכלבו לפי פרוש שו"ת עצי חיים היא יחידאה ואינה הלכה, ואם סתם אשה קוראת בלי גון הטעמים וכמו שמסתבר אזי אין כאן גון כלל ומהיכי תיתי דהוי קול ערוה ממש ומאי שנא מקידוש. אלא מוכרח כמו שכתבתי שגם לדעת ספר הכלבו וארחות חיים אינו אלא מעין קול אשה וחשש בעלמא ורק במגילה חששו טפי, ולעצם ענין קול אשה בתורה-ותפלה עיין באוצר הפוסקים שם אות ג'*

וכיון שהבאנו דעת בה"ג אומר בה דבר. ז"ל בהלכות מגילה, נשים וכו' פטורות מקריאת מגילה אלא שחיבין במשמע עכ"ל וכן הביאו בשמו בספר האשכול הנ"ל וספר העיטור הלכות מגילה דף קי"ג עמוד ב' ותוספות במסכת ערכין דף ג' עמוד א' בד"ה לאתויי נשים ופסקי הרא"ש וחדושי הרשב"א מכת"י למסכת מגילה דף ד' עמוד א' ועוד הרבה ראשונים. וכיון שאין חיונן שוה כמו שכתב ראבי"ה בסימן תקס"ט ומרדכי במסכת מגילה רמז תשע"ט ועיין בערוך השלחן סימן תרפ"ט אות ה' לכן אינן מוציאות אנשים אפילו בדיעבד לדעה זו.

ואולם אף שרוב ראשונים העתיקו כן את דברי בה"ג אין זה מוסכם, כי במאירי ושלטי הגבורים במסכת מגילה שם וטור אורח חיים סימן תרפ"ט

** (הנייה) וכן כתב בספר האגודה מסכת סוכה פרק ג' סימן ל"ב, פרי"י נשים אין מוציאים אנשים ממגילה אף על פי שהן חייבות כאנשים וכן לענין קידוש היום אף על פי שהן חייבות כדאמרין בפרק מי שמתו, אבל גראה לי דנשים מוציאות נשים בין לברכת המזון בין לקידוש ומגילה עיין פרק קמא עכ"ל והם הם דברי התוספות.

* (הנייה) עיי"ש בדברי הר"י וולף, ואולם מה שהוסיף בהערות שבסוף הספר שם לענין בת האומרת קדיש עיין מה שכתבתי לעיל סימן ז' בהג"ה. ומעשה בוקנתי ע"ה מצד אמי תחי' שבקרה אצל הגמ"ז בשבת באמצע הסעודה ושאל אותה האם כבר קדשה ואמרה לא, ואמרה שמגהגה לקדש בעצמה ואמר לה לקדש וזממה את הקידוש בפניו.

בניות על דברי התוספות כידוע ואילו היו לעיני הקרבן נתנאל לא היה כותב דבריו. גם לפלא על ספר משנה ברורה שהעתיק דעה יחידאה זו של הקרבן נתנאל נגד סתימת כל הראשונים שנשים מוציאות נשים אחרות ולא חלקו בין אחת להרבה נשים וכמו

ולענין קידוש להוציא אנשים, הנה לדעת רוב ראשונים שפיר מוציאות אנשים לא מבעי לדעת רש"י ורמב"ם ודעמיה שמוציאות אנשים אף במגילה וכל שכן בקידוש, אלא אפילו לדעת בה"ג לפי נוסח התוספות במסכת ערכין ורוב ראשונים שנשים חייבות בשמיעת המגילה אבל לא בקריאתה ולכן אינן מוציאות אנשים טעם זה אינו שייך בקידוש כמו שהקשה הט"ו בסימן רע"א סעיף קטן ב' על מהרש"ל והב"ח. ותרצתי דעת הב"ח לפי הנוסח האחר בבה"ג שנשים חייבות במגילה כאנשים ואפילו הכי אינן מוציאות אנשים והוא הדין לקידוש כמו שמפורש בספר האגודה בשם ר"י, ומכל מקום אינו ראיה שדעת בה"ג היא כן, כי בטור סימן תרפ"ט גרס כנוסח זה בבה"ג ואעפ"כ בסימן רע"א סתם שנשים מוציאות אנשים בקידוש.

ומה שכתב האגודה שאינן מוציאות אנשים אינו מוחלט, כי באגודה מסכת שבועות פרק ג' סימן ט' כתב נשים חייבו בקידוש דבר תורה וכו' נשים מוציאות בקידוש נשים וקטנים ולפי דעתי אפילו אנשים בני ביתה מוציאה, אם אין בעלה בעיר או אין לה בעל, ואין מורין כן עכ"ל והובא באליה רבה אות ג'. ובמסכת ברכות פרק ג' סימן נ"ח כתב, נשים חייבות בקידוש היום וכו' ולפרוש האי אשה מוציא נשים ובני ביתה הקטנים ואם מוציאה אנשים עיין במסכת מגילה עכ"ל, ועיין במסכת מגילה בפרק א' סימן ג' שהביא דעת הגאונים שנשים מוציאות גברים בקריאת המגילה והביא דברי בה"ג לפי הנוסח שלנו שחייבות רק בשמיעת ולכן אינן מוציאות אנשים, אבל לע"ד אין זה מה שצ"ע אליו במסכת ברכות, חדא שדברי בה"ג אלה אינם ענין לקידוש וכקושית הט"ו על הב"ח ועוד כי במסכת סוכה הנ"ל סתם שנשים חייבות במגילה כאנשים ואילו לדברי בה"ג אלה אין חיובם שוה. אלא כוונת האגודה היא למסכת מגילה פרק ג' סימן כ"ח שאשה לא תקרא בתורה משום כבוד הצבור ובא לאמר שהוא הדין לא תקדש משום כבוד הצבור, ועל זה הוסיף במסכת שבועות שלפי דעתו יכולה לקדש עבור בני ביתה שבוה לא שייך כבוד צבור אבל אין מורין כן שלא יבואו לטעות להתיר לאשה להוציא אנשים הן בקריאת המגילה הן בקריאת התורה וכמו שהבאתי מספר הבתים שיש מי שהתיר לאשה לקרוא בתורה במנין בבית.

ולפי זה מה שהתנה בספר האגודה שאם אין בעלה בעיר או אין לה בעל עכ"ל אורחא דמילתא

שכתב ראב"ה בסימן תקס"ט לעצמן דבר פשוט מצו למקרי דמצי להדליק עכ"ל. ומה שבקרבן נתנאל אות ס' דייק מן הרא"ש עיי"ש אינו מוכרח לע"ד ועיין דיוק להפך בתוספות הרא"ש הובאה בהוספה לשיטה מקובצת למסכת ערכין דף ג' שבסוף המסכת. והאחרונים דחו

נקט כי לטעם כבוד הצבור אין הבדל בין בעלה לאדם אחר ורק אין רגילות שאשה מקדשת במקום בעלה. וכן מה שכתב בספר ארחות חיים הלכות קדוש היום אות י"ד והכלבו סוף סימן ל"א שיכולה אפילו להוציא אחרים ידי חובתן שאין יודעין לקדש עכ"ל אורחא דמילתא נקט והוא הדין מוציאה מי שיועד, והעד שבבית יוסף הביא דברי הכלבו לראיה שנשים מוציאות את האנשים וגם הב"ח הודה לזה עיי"ש. ורק אין ללמוד שאשה לא תוציא בעלה בקדוש ממה שאמרו במסכת ברכות דף כ' עמוד ב' ובמסכת סוכה שם תבוא מארה למי שאשתו ובניו מברכין לו עכ"ל, כי לדעת רש"י הטעם הוא משום שאינם חייבים בהלל וכו' כמותו ומבוזה את קונו שממנה שלוחים כאלה ועיין מה שכתבתי להלן בסימן י"א, והאגודה במסכת סוכה כתב להדיא כטעם רש"י וכן נראה בארחות חיים הלכות ברכת המזון אות מ"א עיי"ש ולכן כיון שאשה חייבת בקידוש כבעלה אין כאן מארה. ורק לע"ד יש טעם מספיק למנהג שאשה אינה מקדשת בשביל בעלה כשיש לו בנים, כי יש בקידוש גם משום מצות חנוך והאב חייב בתנוכם ולא היא.

ובשלחן ערוך בעל התניא סימן רע"א פרש אין מורין כן באופן אחר, שכתב נשים מוציאות האנשים בקידוש אבל לכתחלה אין להורות כן לשואל הלכה למעשה עכ"ל ובסוגריים נדפס שלא יבואו לזלול במצוות עכ"ל ומשמע שהבין כן בהאגודה. וקשה לע"ד כיצד תבואנה מזה לזלול במצוות, ואדרבה כיון שמוציאות אנשים בקדוש דאורייתא תלמדה שחייבות בוכירה מדאורייתא והוא הדין בשמירה שהרי הוקשו להדיא וכמו שכתב בספר פתח הדביר שם אות ה' בשם ספר חקרי לב. גם דוחק לפרש כוונת שלחן ערוך בעל התניא שיש דובר שנוי מנהג או הוראת דבר החממה לרבים, ואולי כוונתו היא שהאנשים יבואו לזלול במצוות אם נשים תקדשנה בשבילם וצ"ע.

ובעיקר דברי האגודה, עיין במגן אברהם סימן רע"א סעיף קטן ב' שכתב ע' באגודה פ"ג דסוכה שכתב בשם ר"י דאין מוציאות והוא פוסק דמוציאות ובשבועות סימן ס' כתב שאין מורין כן עכ"ל, ותמה עליו באליה רבה שהלא האגודה בסוכה כתב שנשים מוציאות נשים ולא שמוציאות אנשים. אלא על כרחך המגן אברהם גרס באגודה אבל נראה לי דנשים מוציאות אנשים בין לברכת המזון וכו' עכ"ל, ובאמת אתי שפיר לפי זה כי במסכת שבועות כתב האגודה

אמנם בתוספות הרא"ש לא הזכיר דברים זילא בהו מילתא עיי"ש וכן בסמ"ג כתב שנשים חייבות במקרא מגילה ואף על פי כן האריך שאשה לא תקרא להוציא אפילו איש אחד. וז"ל בהלכות מגילה, אף על גב דנשים חייבות במקרא מגילה אינן מוציאות את הזכרים ואל תשיבני מנר חנוכה דאמרינן בפ' במה מדליקין דאשה מדלקת דמשמע אף להוציא האיש דשאני מקרא מגילה שהוא כמו קריאת התורה לכן אינה מוציאה את האיש, ואע"פ שיש דברים שהקלו במגילה יותר מבתורה בזה לא הקלו עכ"ל. ובתוספות הרא"ם דף כ"ד עמוד ב' אות ז' פרש דבריו שבוה לא הקילו משום דטעם שניהם מפני כבוד הצבור הוא והוא דאינה מוציאה את היחיד אף על פי שאין שם כבוד הצבור משום דכיון שעשו אותה כתורה כי היכי דאינה מוציאה אפילו ליחיד משום דלא שייך בה יחיד הכי נמי במגילה אינה מוציאה אפילו ליחיד אף על פי דשייך בה עכ"ל ובמגן אברהם בסימן תרפ"ט סעיף קטן ה' כתב משמו שאפילו לזכר יחיד אינה מוציאה דלא פלוג עכ"ל. ולפי זה גם הסמ"ג חולק על ספר הבתים, שאם לא פלוג בין קריאת התורה בצבור וקריאת המגילה ברבים לבין קריאת המגילה ביחיד כל שכן דלא פלוג בקריאת התורה גופא בין מגין בבית הכנסת לבין מגין בבית.

ומיהו קשה לי בדברי המגן אברהם והלא הוי מענין לענין שאין אומרים בו לא פלוג כמו שהביא ביד מלאכי סימן שג"ט, ועיין בב"ה באורח חיים סימן

וכמו שנראה באגודה מה שאין כן רווקות. ומכאן למה שנשאלתי מרב אחד באוניברסיטה אחת שהתלמידים והתלמידות סועדים שם ביחד בלילי שבת אחרי התפלה ונהגו שפעם בן פעם בת מקדש להוציא את כולם, ולע"ד אין לחדש מנהגים אבל במקום הצורך כדי שלא להרחיק את הבנות אם ימנע מהם מלקדש יכול לקיים המנהג ועיין דברי הגמון לעיל סימן ז' בהג"ה. ואף שלטעם האגודה משום כבוד צבור חמיר ספי ברבים, לענין זה קיל קידוש יותר מקריאת התורה וקריאת המגילה שחיונן ברבים משום חובת הצבור או פרוסמא ניסא וכן בברכת המזון הוי מצוה לזמן בשלשה או בעשרה מה שאין כן בקידוש אין בו שום צד של צרוף או שנוי דין בין יחיד לרבים. ועיין בפנים שהבאתי דעת הרא"ם בדעת הסמ"ג, ולולא דבריו טעם הסמ"ג פשוט שקריאת המגילה בין ביחיד בין ברבים דומה לקריאת התורה ואתי למיחלפא מה שאין כן בקידוש.

דברי המגן אברהם סימן תרפ"ט סעיף קטן ו' שדייק מן המדרש שאשה לא תקרא אפילו לעצמה ועיין בבאור הגר"א.

והנה מלשון התוספות במסכת סוכה דרבים זילא בהו מילתא עכ"ל והביאו ראייה ממקרא מגילה משמע ששפיר אשה קוראת להוציא גברים בודדים, וכן משמע ממה שהרישב"א דימה קריאת המגילה לכבוד צבור ואלמא לא גזרו אלא שלא תקרא במגילה להוציא צבור גברים דומיא דקריאת התורה. ועיין בספר הבתים שערי קריאת התורה שער שני אות ו' שכתב בשם יש מן הגדולים שכשמתפללים בבתיהם בעשרה אשה קוראה בתורה שלא נקרא צבור אלא כשמתפללין בבית הכנסת עכ"ל, ובמקום אחר [לעיל סימן ז'] הראתי שהוא לשיטת רש"י ומחזור ויטרי וספר העיטור הרקוק בפרוש צבור. ומכאן חזרה למה שכתבתי שאין כבוד צבור בקריאת התורה תלוי בהרהור, כי מטעם הרהור אין לחלק בין קריאת התורה בבית לבין הקריאה בבית הכנסת ואדרבה בבית חמור טפי שאין אימת בית הכנסת עליהם. ומספר הבתים נלמד לשאר ראשונים, שאף שסוברים כדעת הטור באורח חיים סימן תרצ"א שכל עשרה מקרי צבור לכל דבר ואין חילוק בין בבית הכנסת או לא עכ"ל ושלא כספר הבתים, מכל מקום מגין שנחלקו בפרוש כבוד צבור, אלא לכולי עלמא כבוד צבור הוא ענין גנאי וולוזל ואינו משום הרהור ושלא כאותו הרב שפרסם ברבים בלשון האנגלית דברים שאין להם שחר.

ולפי דעתי אפילו אנשים בני ביתה מוציאה עכ"ל ונמצאו דבריו שווים בשני המקומות, ועוד שלשון אבל נראה לי וכו' עכ"ל שבמסכת סוכה משמע שחולק על הקודם לו, ועוד שאיזה חידוש היה לו לאמר שנשים מוציאות נשים בברכת המזון והלא אפילו מומנות לעצמן. אלא בודאי גם האגודה חולק על ר"י שהוא דעה יחידאה, ואף שכתב שאין מורין כן להתיר לה להוציא אנשים הלא לדעת ארחות חיים והכלבו מורין כן וכן עולה מסתימת רוב ראשונים והשלחן ערוך והאחרונים והכי הלכתא וכמו שכתב בלבוש שחיונן שוה בזה והרי הן כאנשים עכ"ל כלומר ששוות לאנשים לגמרי, וכן בערוך השלחן לא הביא דעת האליה רבה שאין מורין כן ושלא כמשנה ברורה.

ואם משום המנהג אין זה ברור שיש מנהג שאשה לא תוציא איש בקידוש ועיין באליה רבה ובשירי כנסת הגדולה שנחלקו בזה, ונראה שעיקר המנהג הוא שנשים נשואות אינן מקדשות במקום בעליהן

תפלה בצבור מה שאפשר, ואינו אומר קדיש וחזרת הש"ץ כיון שאין שם מנין אלא כמו ביהושע פרק כ"ב נעשה נא לנו לבנות את המזבח לא לעולה ולא לזבח עכ"ל, וכמדומה שגם בבתי ספר לבנות נוהגות כן וגם נשים רשאיות לעשות כן. ואף שאינן מקיימות תפלה בצבור מה בכך והלא אינן חייבות להתפלל בצבור כמו שכתבו הרבה אחרונים עיין בשו"ת שבות יעקב חלק ג' סימן נ"ד ועוד, כי הגברים כיון שהסמיכות על ונקדשתי בתוך בני ישראל לכן חייבו אותם חכמים לקדש את ה' בתפלה בעשרה מה שאין כן הנשים. ולדעת אחד מן הראשונים נשים אינן יוצאות ידי תפלה בצבור כלל אפילו אם מתפללות בעזרת הנשים בבית הכנסת עיין במאירי במסכת ראש השנה דף כ"ח עמוד א' בד"ה זה שביארנו, ואף שדבריו צ"ע מכל מקום מה בכך אם אינן יוצאות ידי תפלה בצבור. ובהרבה קהילות לא נהגו נשים לבוא כלל לבית הכנסת וידועה צוואת הגר"א, ובעו"ה הרבה עזרות נשים ועזרות גברים הן מקום שיחה בטלה.

ומה שחידש במגן אברהם סימן רפ"ב סעיף קטן ו' שנשים חייבות לשמוע קריאת התורה. לע"ד החיוב הוא כשהן כבר נמצאות בבית הכנסת עיי"ש ובסימן קמ"ו וגם בזה סיים המגן אברהם שהמנהג הוא שהנשים יוצאות מבית הכנסת בשעת קריאת התורה. ולפי מה שכתבו האחרונים שקריאת התורה היא חובת הצבור ולא חובת היחיד ורק כיון שהיחיד צריך להתפלל בצבור ממילא חייב גם בקריאת התורה, אזי נשים שאינן חייבות להתפלל בצבור אינן חייבות בקריאת התורה. ועיין מה שכתב הגמ"ז וצלה"ה בסוף ספר לב איברא ונדפס מחדש בכתביו חלק א' דף רכ"ז.

איברא יש לדחות עיקר דברי המגן אברהם לע"ד, כי הביא ממסכת סופרים פרק י"ח הלכה ד' וז"ל שם, יש שקורין ספר קינות וכו' ומתרגם כדי שיבינו בו שאר העם והנשים ותינוקות שנשים חייבות לשמוע קריאת ספר כאנשים וכן המה חייבות בתפלה ובברכת המזון ובמזוזה ואם אינן יודעות בלשון הקודש מלמדין אותן בכל לשון שהן יכולות לשמוע, מכאן אמרו המברך צריך להגביה קולו משום בניו הקטנים ואשתו ובנותיו וזמן הדין הוא לתרגם לעם לנשים ותינוקות כל סדר ונביא של שבת לאחר קריאת

רע"ה שכתב שבין אדם אחד לבי בני אדם ובין ענין א' לבי עניני' כיון דאיכא גבול מפלגי' בהו עכ"ל ולפי זה בין עשרה בני אדם שהם צבור לבין תשעה שהם בודדים לא אמרינן לא פלוג וכן בין רבים ליחיד. גם קשה מה שכתב הרא"ם כי היכי דאינה מוציאה אפילו ליחיד משום דלא שייך בה יחיד הכי נמי במגילה אינה מוציאה ליחיד וכו' עכ"ל והלא אין דגים אפשר מאי אפשר. לכן לע"ד כוונת הרא"ם אינה ללא פלוג אלא שבקריאת התורה אין הכבוד תלוי בצבור דוקא, כי כל שאשה קוראת בתורה להוציא איש אין זה כבודו כי מראה שאינו יודע לקרוא בעצמו, ורק לא משכחת קריאת התורה בפחות מ' מה שאין כן בקריאת המגילה ששפיר משכחת לה ביחיד לא תוציא אפילו איש אחד.

וכיון שעסקנו בנשים שמותרות לקרוא המגילה לחברותיהן אכתוב מה שנשאלתי על כמה מקומות בארצות הברית שנשים מתאספות פעם בחודש באולם או בבתיים פרטיים ומקיימות תפלה לעצמן. בודאי אם אומרות דברים שבקדושה או מברכות על קריאת התורה לפניה ולאחריה צריכים למחות בידן כי מברכות לבטלה כמו שנפסק באורח חיים סימן נ"ה סעיף א' שאין אומרים קדיש אלא בעשרה זכרים בני חורין גדולים עכ"ל, וכן אין לטלטל ספר תורה לשם שלא לצורך קריאת התורה של גברים. ומה שכתב הר"ן שעל הרי"ף במסכת מגילה דף י"ט עמוד ב' איך אפשר שנשים מוציאות אנשים ידי קריאה ואין מצטרפות עכ"ל והביאו בבית יוסף סימן תרפ"ט, אינו מיירי בדברים שבקדושה דבעינן ונקדשתי בתוך בני ישראל אלא במגילה הצריכה צבור משום פרסומי נסא ולכן אשה מצטרפת לדעת הר"ן, אבל אינה מצטרפת לתפלה ועיין בסימן נ"ה סעיף ד' וכן אינה משלימה למנין לקריאת התורה עיי"ש במגן אברהם סעיף קטן ד' ובבאור הגר"א ולבושי שרד וכל שכן שלא יהיה המנין כולו נשים. ועיין בסימן רפ"ב סעיף ג' שהביא דעת הר"ן שקודם התקנה אשה מצטרפת למנין שבעה קרואים ולא שיהיו כולם נשים.

ואולם המנהג בהרבה מקומות גם בין גברים הוא שאם חסר מנין אזי עומד אחד מן המתפללים ואומר פסוקי דזמרה כאילו הוא שליח צבור וקורא ברכות קריאת שמע לעצמו ומגביה קולו במקום ששליח צבור היה מגביה קולו כדי לתת טעם של

חומש עם תרגום ללועזית אין צורך בתרגום בפה וחלילה להן לצאת.

יש מערערים על תפלות הנשים מטעם אחר משום ובחקתייהם לא תלכו כיון שמושפעות מן התנועה לשחרור האשה, ואולם התורה לא אסרה תנועות אלא מעשים וכיון שהגויות אינן מתפללות לבדן אלא בתערוכת עם גברים שוב אין בתפלות נשים לבדן משום ובחקתייהם, ומחשבה לבד בלי מעשה לא אסרה תורה וכלשון הכתוב בפרשת ראה אעשה כן גם אני עכ"ל ועיי"ש ברמב"ן. ולע"ד גם אין כאן שנוי ממנהגי בית הכנסת כיון שמתפללות באולם שבסמוך או בבית פרטי ואין הכי נמי אסור להן להתפלל בהיכל. והאם יש בתפלות אלה משום רמאות וגניבת דעת הנשים בינן לבין עצמן שטועות שמתפללות בצבור ואינן אלא בודדות, תלוי במציאות כל מקום ומקום.

ועוד יש מערערים על פי דברי הים של שלמה * במסכת בבא קמא פרק ד' סימן ט' בענין איסור זיוף התורה עיי"ש, ואולם זה תלוי במציאות האם הנשים טוענות שתפלותיהן הן תפלה בצבור או לא וגם מיירי שם בזיוף בדאורייתא ואילו כאן בדרבנן. ובעיקר דברי הים של שלמה קשה שאם היתה סכנת נפשות להודיע לגוי שמדין תורה שור ישראל שנגח שור של עכו"ם פטור ושור עכו"ם שנגח שור של ישראל חייב ואף על פי כן לא שינו את הדין כיון שצריכים למות על קדוש השם ולא לשנות בדברי תורה, אם כן היה להם לסרב ללמד לאותם גויים כי בודאי עדיף למות בשתיקה ולא לסכן כלל ישראל בהודעת הדין למלכות ועיין במסכת גיטין דף נ"ו ובמה שכתבתי בבני בנים [חלק א'] מאמר ה', אלא קים להו לרבנן שלא היתה סכנה בהודעת הדין בלי טעם ואזלא ראת מהרש"ל. ועוד שדבריו הם לפי התרוץ הראשון בתוספות במסכת בבא קמא שם אבל התרוץ השני עיקר וכן הוא בספרי פרשת וזאת הברכה.

מכל מקום איני כותב היתר לתפלות נשים כי אין להורות ממרחקים ויש להכיר הנפשות העושות. וגם לע"ד הוראה זו לא נמסרה אלא לגדולים, ומה שכוח דהתיירא עדיף פרושו שדרוש כוח מרובה כדי

התורה וזו היא שאמרו בשבת מקדימין לבוא וכו' כדי שישמעו פירוש של הסדר אבל ביו"ט מאחרין לבוא וכו' שאינו מן הדין לפרש בהן וכו' עכ"ל מסכת סופרים. ומהצגת הלשון נלמד שפרוש נשים חייבות לשמוע קריאת ספר עכ"ל הוא שצריכות להבין * קריאת ספר ושעל כן צריכים לתרגם להן וכן רוב הפסקא עוסקת בעניני תרגום, וזהו שנקטו בכל לשון שהם יכולות לשמוע עכ"ל שפרושו להבין וכן בהלכה ו' אנשים באין לשמוע עכ"ל פרושו להבין ועיין במסכת דרך ארץ זוטא פרק ב', ואינו דומה למה שאמרו במסכת סופרים שם הלכה ח' אין אדם שומע לחברו וכו' עכ"ל בלמ"ד שפרושו להקשיב באוזן.

ונראה שבמגן אברהם דייק מלשון מסכת סופרים נשים חייבות לשמוע קריאת ספר עכ"ל שמשמע שדומה לחיוב תפלה וברכת המזון שהרי כרכן ביחד ואלמא צריכות לבוא לבית הכנסת להאזין לקריאת התורה, אבל הא בורכא כי קריאת ספר שנקטו במסכת סופרים פרושה ספר קינות שמייירי בו ואטו נלמד דין חדש שנשים חייבות לבוא לבית הכנסת לשמוע מגילת איכה, וכן מאי איריא קינות תתחייבנה לשמוע גם מגילת רות ושיר השירים שגם עליהן מברכים אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה לדעת מסכת סופרים פרק י"ד הלכה ג'. אלא כוונת מסכת סופרים היא שהנמצאות בבית הכנסת צריכות להבין מקרא המגילה והוא הדין קריאת התורה אבל לא שחייבות לבוא, וכמו שבפרק י"ד שם הלכה י"ד מצוה לכל האנשים ולנשים לראות הכתב וכו' עכ"ל קאי על הנמצאים. ושלא כספר מקראי קודש חלק א' כלל ד' בשערי קדושה אות א' שהביא דברי המגן אברהם שנשים חייבות לשמוע קריאת התורה וכתב שלפי זה מעיקר הדין מצטרפות למגין עשרה להתיר הקריאה ובשו"ת הלל אומר סימן קפ"ז כתב שיש לסמוך על זה בשעת הדחק, ובמח"כ זה אינו. ומיהו ממסכת סופרים נלמד מקור למנהג שהביא המגן אברהם שנשים נהגו לצאת בשעת קריאת התורה, כי אם תהיינה שם יצטרכו הגברים לתרגם להן ואין המנהג לתרגם ולכך יוצאות, אבל היום שכולן מחזיקות

* (הגיה) עיין במאירי מסכת ברכות דף י"ג עמוד א' בדיה מתוך שכתוב בתורה, ובספר תוספת ברכה וקונטרס חיבה יתרה על הכתוב נעשה ונשמע.

* (הגיה) עיין תשובות איברא סימן צ"ה (2).

להתיר ולכן סומכים על המתיר שהעמיד דעתו לעומת האוסרים שאינם צריכים בירור כל כך כפרש"י במסכת ביצה דף ב' עמוד ב' בד"ה התירא עדיף ליה, ואולי מטעם זה נטפלו לשאלה זו גם רבנים שאינם בעלי הוראה מפורסמים כיון שבקשו לאסור ולעמוד בפרץ, ומסיבה נוספת איני כותב היתר כי ראיתי מאמר מ(רב אחד) שליט"א שהאריך בסכנות וקלקולים הגובעים לפי דעתו ממניני הנשים בארה"ב. ורק מה שצדד במאמרו שאשה לא תאמר קדיש כיון שאינה מצטרפת למנין עשרה אינו נכון כי היתה עולה אף לתורה קודם

התקנה וגם אחריה בעיר שכולה כהנים לדעת מהר"ם ב"ב, ומה שציין לסימן נ"ה באשל אברהם אות ד' ושו"ת חתם סופר חלק הושן משפט סימן קפ"ב אינם ראייה עיי"ש, ובפרט בקדיש יתום קיל טפי מפני שאינו חובת הצבור שלכן קטן אומר קדיש כמו שכתב בספר האגור סימן של"ד בשם מהר"ל הוא בשו"ת מהר"ל החדשות סימן כ"ח. והגמון"ז וצלה"ה התיר לגשים לאמר קדיש בעזרת נשים בהדי גברים האומרים קדיש והארכתי בזה במקום אחר [לעיל סימן ז].

יהודה הרצל הנקין

סימן יא

מחילה בכבוד צבור

כ"ה, צום גדליה תש"ן

לרב אחד

מצאתי קונטרסו כששבת מחו"ל. זמני אינו שלי ואין לי פנאי אפילו לכתבים שלי ומתעכבת עריכת חלק ב' משו"ת בני בנים וקונטרס הדושים על התורה, מאין לי בשר לתת לכל העם הזה ועוד לעיין בשלשים עמודים בכתב ידו. מכל מקום דבריו חביבים עלי מאד ועברתי עליהם ואשרי קהילתו שככה לה. כבר כתבתי [חלק א'] בסימן ד' שכיון שנעשו עליות נשים פתח למתבוללים לכן אפילו אם עלתה תרד, אמנם כבודו האריך האם מדינא מהניא מחילת הצבור בכבודם והביא משלחן ערוך סימן נ"ג סעיף ו' לגבי מנוי שליח צבור שלא נתמלא זקנו שאינם יכולים למחול ובב"ח ובפרי מגדים אשל אברהם שם אות ט' כתבו שכן הוא בכל עניני כבוד הצבור שלא מהניא מחילה וכן דעת כבודו. והוא תמוה שכיון שאשכחן דעת מהר"ם ב"ב ורבנו ירוחם לגבי קריאה בחומשים העשויים כתקון ספר תורה שמועילה מחילת הצבור וכן הוא בהוספה לתשובת חכמי גרונא בספר תשובות בעלי התוספות סימן ט"ז, ובבית יוסף באורח חיים סימן קמ"ג לא חלק עליהם אלא משום משמעות הירושלמי ומשמעות זו אפשר לתרץ כמו שאכתוב להלן אי"ה לכן אנו צריכים לעיין בענין לגופו.

במסכת גיטין דף ס' עמוד א' אמרו מהו לקרות בחומשים בבית הכנסת בצבור וכו' רבה

ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין קורין בחומשים בבית הכנסת משום כבוד צבור עכ"ל והזכירו בית הכנסת בשאלה ובתשובה, מה שאין כן בשאר עניני כבוד הצבור שבגמרא לא נזכר בית הכנסת אלא רק צבור, וכן ברמב"ם הלכות תפלה פרק י"ב הלכה כ"ג כתב אין קוראין בחומשים בבתי כנסיות משום כבוד הצבור עכ"ל ואילו בשאר מקומות לא הזכיר בתי כנסיות כמו בסוף ההלכה שם אין גוללין ס"ת בצבור עכ"ל ושם פרק י"ב הלכה י"ז אשה לא תקרא בתורה משום כבוד צבור עכ"ל. וראיה לספר הבתים הלכות קריאת התורה שער שני הלכה ח' שכתב אין קורין בחומשין בבית הכנסת מפני כבוד הצבור, נהגו העולם כשמתפללין בבית בעשרה שקורין בחומשין וכו' ויראה לי שאם מתפללים בבית מברכין בהם כסדר הקורין בספר תורה וכו' עכ"ל כמשמעות הגמרא והרמב"ם שדוקא בבית כנסת אסרו. איברא מדיוק זה גופא קשה על דבריו האחרים של ספר הבתים שם בהלכה ו' שכשמתפללים בבית גם אשה עולה לתורה עיי"ש, כי בברייתא וברמב"ם לא נאמר לשון בית כנסת לגבי עליות נשים אלא רק צבור והארכתי בדבריו בתשובה ששלחתי לכבודו בשנת תשמ"ה [לעיל סימן י].

והטעם לחלק בין קריאת חומשים בבית כנסת לבין קריאתם במנין בבית פשוט לפי מה שכתב מהר"ם ב"ב שכבוד הצבור בזה הוא שלא יאמרו עניים הם עכ"ל בספר התשב"ץ סימן קפ"ו וכן כתב